

II. Emocjonalny obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
<p>1) Rozpoznaje i nazywa podstawowe emocje, próbuje radzić sobie z ich przeżywaniem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Rozpoznawanie emocji i ich nazywanie. Słuchanie utworów literackich, nazywanie emocji bohaterów. Dostrzeganie związku między emocjami i określonymi sytuacjami. Rozumienie swoich emocji i swojego zachowania. Dostrzeganie reakcji własnego ciała na zdenerwowanie, stres, strach. Ćwiczenia relaksacyjne. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> potrafi rozpoznać i nazwać swoje emocje: złość, smutek, radość; nazywa podstawowe emocje bohaterów opowiadań, wierszy, przedstawień teatralnych; rozpoznaje podstawowe emocje kolegów i koleżanek w codziennych sytuacjach; rozpoznaje i nazywa emocje osób przedstawionych na ilustracjach. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje i nazywa bardziej złożone emocje, np. zdziwienie, strach; poznaje różnorodne reakcje emocjonalne innych ludzi na podstawie literatury i przedstawień teatralnych; uczy się uważności na swoje uczucia, rozpoznaje je w różnych sytuacjach; potrafi wskazać na ilustracji sytuację wywołującą określone uczucie. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> podjemuje samodzielne próby poradzenia sobie z trudnymi emocjami; bierze udział w ćwiczeniach relaksacyjnych; uczy się rozumienia swojego zachowania. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> potrafi rozpoznać i nazwać coraz bardziej złożone uczucia, np. rozdrażnienie, zazdrość; wie, w jaki sposób można się uspokoić; obserwuje reakcje własnego ciała w sytuacjach złości i strachu.
<p>2) Szanuje emocje swoje i innych osób.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Rozpoznawanie i nazywanie emocji u innych osób. Rozumienie, że odczuwanie różnych emocji jest czymś naturalnym. Dostrzeganie, że ludzie różnie reagują na takie same sytuacje. Zauważanie, że ludzie zachowują się w różny sposób, przeżywając takie same emocje. Szanowanie emocji innych osób. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wie, że ma prawo do przeżywania różnych emocji. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> mówi o swoich emocjach; wie, że nie należy mówić innym przykrych słów. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wykazuje zrozumienie dla dzieci przeżywających silne emocje (nie śmieje się z dzieci, które płaczą w różnych sytuacjach); dostrzega, że ludzie różnie reagują, przeżywając te same emocje, np. niektórzy szybko reagują płaczem lub złością, a inni nie.

II. Emocjonalny obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
3) Przeżywa emocje w sposób umożliwiający mu adaptację w nowym otoczeniu, np. w nowej grupie dzieci, nowej grupie starszych dzieci, a także w nowej grupie dzieci i osób dorosłych.	<ul style="list-style-type: none"> Panowanie nad swoimi emocjami: trema, zawstydzaniem, złością. Branie udziału w przedstawieniach. Właściwe zachowanie się podczas przeżywania silnych emocji w miejscach publicznych. Radzenie sobie z emocjami w sposób niekrywdzący innych. Radzenie sobie ze zmianą i stratą. 	<p>Dziecko sześciolateknie:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozumie i akceptuje uczucia swoje i innych osób; wie, że każdy ma prawo do przeżywania emocji we właściwy dla siebie sposób; potrafi przewidzieć, jakie emocje może wywołać u innych jego zachowanie w określonej sytuacji. <p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wie, że zdenerwowanie nie usprawiedliwia agresywnych zachowań; przewycięża nieśmiałość i nawiązuje kontakty z rówieśnikami. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> radzi sobie z emocjami w sposób niewyrządzający innym krzywdy; bierze udział we wspólnych zabawach i zajęciach. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> stara się panować nad tremą i zawstydzaniem w nowych sytuacjach i w kontaktach z nowo poznanymi osobami; potrafi przewyciężyć chęć do biegania i głośnego zachowania w miejscach publicznych; wita się (mimo zawstydzania), gdy wchodzi do jakiegoś pomieszczenia lub dołącza do grupy osób, oraz żegna się, gdy wychodzi; bierze udział w występach, nie rezygnuje mimo tremy.
4) Przedstawia swoje emocje i uczucia, używając charakterystycznych dla dziecka form wyrazu.	<ul style="list-style-type: none"> Organizowanie zabaw naśladowczych. Odgrywanie scenek dramowych. Wykorzystywanie symboli oznaczających różne emocje do komunikowania swoich uczuć. Oddawanie w pracach plastycznych swojego nastroju, np. wykonywanie rysunków, masek. 	<p>Dziecko sześciolateknie:</p> <ul style="list-style-type: none"> potrafi nawiązać nowe znajomości mimo zawstydzania; akceptuje zmiany jako nieodłączny element życia; potrafi radzić sobie ze stratą; poznaje sposoby radzenia sobie z odrzuceniem. <p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> okazuje sympatię innym w sposób przez nich akceptowany: nie ściska, nie całuje osób, które sobie tego nie życzą; oddaje różne nastroje w zabawie (naśladowanie płaczu lalki, radość, gdy ktoś przychodzi); potrafi wskazać symbol rysunkowy określający radość, złość, smutek. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> potrafi za pomocą gestów, mimiki, ruchów ciała przedstawić różne uczucia; rysuje laurki dla bliskich osób, symbolizujące uczucia dziecka do nich; wykorzystuje symbole rysunkowe oznaczające różne emocje do komunikowania swoich uczuć.

II. Emocjonalny obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
5) Rozstaje się z rodzicami bez lęku, ma świadomość, że rozstanie takie bywa dłuższe lub krótsze.	<ul style="list-style-type: none"> Adaptacja do przedszkola (spotkania, zajęcia, poznawanie osób pracujących w przedszkolu, miejsca, w którym dziecko będzie przebywać). Radzenie sobie z uczuciem tęsknoty. Zaufanie do innych osób niż rodzice. 	<p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> potrafi przedstawić uczucia w pracach plastycznych; wykorzystuje gesty do pocieszania, okazywania uczuć. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> bierze udział w scenkach dramowych, przedstawiając sytuacje wywołujące określone emocje. <p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> bierze udział w spotkaniach adaptacyjnych; wskazuje w planie dnia moment przychodzenia rodziców po dzieci; poznaje sposoby radzenia sobie z poczuciem samotności i tęsknotą (przyniesienie ulubionej maskotki, zdjęcia rodziców); nabiera zaufania do osób opiekujących się nim w przedszkolu. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozstaje się z rodzicem bez płaczu; potrafi przez dłuższy czas nie pytać, kiedy przyjdą rodzice; wie, że może zwracać się w razie potrzeby do osób dorosłych opiekujących się nim w przedszkolu.
6) Rozróżnia emocje i uczucia przyjemne i nieprzyjemne, ma świadomość, że odczuwają i przeżywają je wszyscy ludzie.	<ul style="list-style-type: none"> Dostrzeganie emocji przyjemnych i nieprzyjemnych i ich odróżnianie. Dostrzeganie, że wszyscy przeżywają podobne emocje. 	<p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> krótko rozstaje się z rodzicem; wie, że rodzic nie zawsze przychodzi o tej samej porze; z zaufaniem zwraca się do osób dorosłych w przedszkolu w razie potrzeby. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> bez problemu rozstaje się z rodzicem; nie dopytuje się, kiedy rodzic przyjdzie; ze spokojem czeka na przyście rodzica; rozumie, że rodzic musi pójść do pracy. <p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wśród przeżywanych emocji rozróżnia przyjemne i nieprzyjemne. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> zauważa, że wszyscy przeżywają podobne emocje; dostrzega, że często te same sytuacje wywołują u ludzi podobny rodzaj emocji;

Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
7) Szuka wsparcia w sytuacjach trudnych dla niego emocjonalnie; wdraża swoje własne strategie, wspierane przez osoby dorosłe lub rówieśników.	<ul style="list-style-type: none"> Proszenie o pomoc. Poznananie zawodów, których istotą jest niesienie pomocy innym. Poznananie różnych strategii radzenia sobie z emocjami. Wybieranie strategii najskuteczniejszych dla siebie. Rozpoznawanie zachowań krzywdzących dziecko i sposobów postępowania w przypadku zaistnienia takiej sytuacji. 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje i nazywa emocje i coraz bardziej złożone uczucia: <ul style="list-style-type: none"> – bohaterów opowiadań, wierszy, przedstawień teatralnych; – kolegów i koleżanek w codziennych sytuacjach; – osób przedstawionych na ilustracjach. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> potrafi przewidzieć, jakie reakcje emocjonalne może wywołać określona sytuacja; zauważa, że te same sytuacje mogą wywołać u różnych osób różne reakcje. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> uzasadnia reakcje innych osób na określoną sytuację. <p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> zgłasza nauczycielowi lub sygnalizuje w inny sposób swoje potrzeby oraz sytuacje, w których dzieje mu się krzywda; poznaje sposoby radzenia sobie z trudnymi emocjami (odejście do miejsca „pozytywnej przerwy”, przytulenie się do maskotki lub osoby dorosłej, gdy jest smutne). <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wie, do kogo w domu i przedszkolu może się zwrócić z prośbą o pomoc; wie, do kogo może się zwrócić w obcym miejscu, gdy potrzebuje pomocy (policjant, strażak, ratownik, pracownik ochrony); poszerza zakres strategii radzenia sobie z trudnymi emocjami (rysowanie, darcie papieru, podskoki, oddychanie, liczenie). <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wie, że zwracanie się o pomoc jest czymś naturalnym i nie należy się tego wstydzić; stosuje różne sposoby radzenia sobie z trudnymi emocjami. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> zwraca się o pomoc do koleżanek i kolegów w trudnych sytuacjach; rozpoznaje, które sposoby radzenia sobie z trudnymi emocjami najbardziej mu pomagają; próbuje zastosować samodzielnie wybrane strategie radzenia sobie z trudnymi emocjami; wie, na czym polega krzywdzenie i przemoc; wie, że można skrzywdzić innych nie tylko czynami, lecz także słowami; wie, do kogo może się zwrócić, jeśli jemu lub komuś innemu stanie się krzywda.

II. Emocjonalny obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
<p>8) Zauważa, że nie wszystkie przeżywane emocje i uczucia mogą być podstawą do podejmowania natychmiastowego działania, panuje nad nieprzyjemną emocją, np. podczas oczekiwania na własną kolej w zabawie lub innej sytuacji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Czekanie na swoją kolej. • Panowanie nad lekkim bólem. • Badania profilaktyczne, szczepienia, wizyty u stomatologa. • Zachowanie się w czasie choroby: leżenie w łóżku, przyjmowanie leków. • Ćwiczenie samoregulacji i samodyscypliny. • Podstawowe mechanizmy działania mózgu w stresie i silnych emocjach. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, że trzeba czekać na swoją kolej; • uczy się radzenia sobie z trudnymi emocjami związanymi z koniecznością dzielenia się zabawkami; • wie, że nie zawsze może natychmiast otrzymać to, czego chce; • wie, że mimo bólu należy poddać się badaniom lekarskim czy wizytom u stomatologa; • w sposób opanowany reaguje na lekki ból. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czeka na swoją kolej w różnych sytuacjach z życia przedszkola; • dzieli się zabawkami z innymi dziećmi; • wie, że w razie choroby należy stosować się do zaleceń lekarza: leżeć w łóżku, brać lekarstwa; • potrafi się powstrzymać od reakcji pod wpływem impulsu. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, czym się różni reakcja (natychmiastowa, bez zastanowienia, automatyczna) od działania; • rozumie znaczenie wizyt kontrolnych u lekarza, stara się opanować lęk. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozumie, że należy poddawać się niezbędnym zabiegom medycznym, np. szczepieniom; • próbuje powstrzymać się od działania pod wpływem silnych emocji; • uczy się przewidywać skutki swojego zachowania; • zauważa konsekwencje własnego działania i bierze za nie odpowiedzialność.
<p>9) Wczuwa się w emocje i uczucia osób z najbliższego otoczenia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Okazywanie uczuć. • Sprawianie innym przyjemności. • Zachowanie się w sytuacjach trudnych dla innych osób. • Niesienie pomocy. • Udział w akcjach charytatywnych. • Szacunek dla innych. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stara się sprawić przyjemność innym, np. poprzez wręczenie upominków z okazji ich świąt; • pociesza inne dzieci lub dorosłych, gdy są smutni; • wie, że nie należy przeskądzać chorym członkom rodziny. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomaga osobom starszym, np. reaguje, jeśli coś im upadnie; • właściwie zachowuje się w stosunku do osób z niepełnosprawnościami; • stara się sprawić innym radość; • unika sytuacji mogących sprawić innym przykrość.

Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
		<p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomaga kolegom i koleżankom mającym trudności z rozwiązaniem zadań, samoobsługą itp.; • zwraca uwagę na problemy innych; • udziela pomocy osobom, które jej potrzebują; • jest wrażliwe na krzywdę innych; • wie, jak pomóc koledze przeżywającemu trudne emocje, np. wysłuchać, przytulić, pocieszyć; • bierze udział w akcjach charytatywnych na terenie przedszkola.
		<p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi się cieszyć z sukcesów bez ponizania innych; • cieszy się ze zwycięstwa kolegi / koleżanki; • pomaga młodszemu kolegom i koleżankom w ubieraniu się, podczas spacerów, wspólnych zabaw; • wie, że nie można narzucać innym swojej pomocy; • wie, jak się troszczyć o chorych członków rodziny: przynosi książkę, towarzyszy, gdy to jest możliwe, rysuje laurkę; • staje w obronie dzieci, którym ktoś sprawia przykrość; • potrafi wyrazić dezaprobatę wobec czyjegoś zachowania, a nie osoby; • bierze udział w akcjach charytatywnych na terenie przedszkola i poza nim.
10) Dostrzega, że zwierzęta posiadają zdolność odczuwania, przejawia w stosunku do nich życzliwość i troskę.	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie hodowli w przedszkolu (rybki, patyczaki). • Poznawanie życia zwierząt domowych i hodowlanych ze zwróceniem uwagi na ich potrzeby. • Dokarmianie zwierząt zimą. • Udzielanie pomocy zwierzętom w schroniskach. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwuje zwierzęta hodowane w przedszkolu, np. rybki, patyczaki; • słucha opowiadań o zwierzętach; wie, kiedy dzieje im się krzywda; • wie, że zwierzętami domowymi trzeba się opiekować i nie można ich męczyć; • troszczy się o zwierzęta – bierze udział w dokarmianiu ptaków zimą. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pamięta o dokarmianiu zwierząt hodowanych w przedszkolu; • dokarmia zwierzęta zimą; • bierze udział w organizowanych w przedszkolu zbiórkach karmy dla zwierząt ze schroniska. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna sposoby troszczenia się o zwierzęta domowe, zarówno w czasie upałów, jak i zimą; • wie, jakich warunków potrzebują zwierzęta leśne w różnych porach roku; • wie, że zwierzętom hodowlanym należy stworzyć humanitarne warunki życia.

II. Emocjonalny obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
<p>II) Dostrzega emocjonalną wartość otoczenia przyrodniczego jako źródła satysfakcji estetycznej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jak najczęstsze bezpośrednie obcowanie z przyrodą. • Dostrzeganie wartości wizualnych, dotykowych, zapachowych, dźwiękowych. • Wykorzystanie materiałów przyrodniczych do dekoracji sali i zajęć plastycznych. • Krajobrazy charakterystyczne dla różnych regionów kraju. • Zjawiska przyrodnicze, ich piękno i zagrożenie dla człowieka. • Przyroda inspiracją dla artystów. • Tolerancja dla różnych gustów. • Zmiany w przyrodzie dokonywane przez człowieka. • Przyroda jako miejsce odpoczynku. 	<p>Dziecko sześciolateknie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • szanuje potrzeby zwierząt domowych; • wie, że należy się troszczyć o środowisko życia zwierząt żyjących w naturalnym środowisku. <p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podziwia piękno przyrody podczas wszystkich pór roku; • dostrzega zmiany w przyrodzie i ich piękno; • wykonuje prace plastyczne inspirowane obserwowaną przyrodą; • podziwia poszczególne elementy przyrody: kwiaty, krzewy, ptaki, zwierzęta; • przyzwyczajają się do odpoczynku na łonie przyrody. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzega wartości wizualne, dźwiękowe, dotykowe i zapachowe otaczającej przyrody; • obserwuje różne zjawiska przyrodnicze i dostrzega ich urodę; • wie, że każdy element przyrody może być źródłem doznań estetycznych, np. kamienie; • dostrzega wartość estetyczną obrazów, ilustracji przedstawiających przyrodę; • wyszukuje ciekawe elementy przyrodnicze; • wykorzystuje elementy przyrodnicze do dekoracji sali. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poznaje coraz bardziej różnicowane wartości wizualne: światło, cień; • dostrzega wartości estetyczne każdej z pór roku; • dostrzega pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie wprowadzone przez człowieka; • poznaje różne rodzaje krajobrazu; • wie, że niektóre zjawiska przyrodnicze są groźne dla człowieka; • dostrzega znaczenie przyrody jako miejsca, w którym ludzie odpoczywają. <p>Dziecko sześciolateknie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • różnicuje i porównuje w otoczeniu przyrodniczym cechy i zjawiska, np. kolory, dźwięki, faktury, zapachy; • dostrzega wpływ zmian zachodzących w przyrodzie na nastrój człowieka, np. dzień pochmurny a dzień słoneczny; • zauważa i akceptuje fakt, że każdemu podoba się coś innego; • rozpoznaje widoki charakterystyczne dla różnych regionów naszego kraju; • ogląda dzieła sztuki wykorzystujące elementy przyrodnicze lub inspirowane przyrodą; • zna różne sposoby odpoczynku na łonie natury.

III. Społeczny obszar rozwoju dziecka		
	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
<p>Osiągnięcia dziecka</p> <p>1) Przejawia poczucie własnej wartości jako osoby, wyraża szacunek wobec innych osób i przestrzegając tych wartości, nawiązuje relacje rówieśnicze.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Poznawanie swoich słabych i mocnych stron. • Wiara we własne możliwości, poczucie sprawczości. • Odwaga w wyrażaniu swoich poglądów. • Szacunek dla poglądów innych osób. • Nawiązywanie relacji z rówieśnikami. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, czym się lubi bawić, co lubi jeść, jaki jest jego ulubiony kolor itp.; • zauważa odmienne upodobania rówieśników dotyczące zabawy czy jedzenia; • próbuje radzić sobie z trudnościami, nabierając w ten sposób wiary we własne możliwości. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zdaje sobie sprawę ze swoich upodobań i zainteresowań; • wyraża swoje zdanie w różnych kwestiach; • zauważa coraz więcej różnic w zachowaniu i upodobaniach kolegów i koleżanek; • potrafi opisać swój wygląd: kolor oczu, włosów; • podaje rękę innym dzieciom w czasie zabawy w kole lub podczas ustawiania się parami. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zauważa różnice w nabywaniu pewnych umiejętności przez siebie i kolegów / koleżanki: „niektórych rzeczy uczyć się szybciej, a innych – wolniej niż koledzy / koleżanki”; • zdaje sobie sprawę ze swojej niepowtarzalności; • rozumie, że nie należy się wstydzić pomyłek, że są one czymś naturalnym w procesie uczenia się; • wyraża własne zdanie, nawet jeśli jest różne od zdania kolegów / koleżanek; • ze zrozumieniem i spokojem przyjmuje inne zdanie kolegów / koleżanek na określony temat.
<p>2) Odczuwa i wyjaśnia swoją przynależność do rodziny, narodu, grupy przedszkolnej, grupy chłopców, grupy dziewczynek oraz innych grup, np. grupy teatralnej, grupy sportowej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rodzina, jej skład, pokrewieństwo, drzewo genealogiczne. • Celebracja świąt o charakterze rodzinnym. • Obowiązki członków rodziny, ich wkład w codzienne życie domowe. • Szacunek i przywiązanie do członków rodziny. 	<p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna swoje słabe i mocne strony; • umie przyjąć pochwałę i krytykę ze strony innych; • wie, że to nie wstyd przyznać się do niezrozumienia czegoś lub niewiedzy; • rozumie, że każdy może mieć odmienne zdanie na określony temat; • szanuje odmienne zdanie kolegów / koleżanek. <p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jako członek rodziny: <ul style="list-style-type: none"> – zna imiona rodzeństwa, rodziców i dziadków; – bierze udział w przygotowaniu upominków dla członków rodziny z okazji ich świąt; – bierze udział w uroczystościach o charakterze rodzinnym; • jako członek grupy przedszkolnej: <ul style="list-style-type: none"> – wie, jak się nazywa jego grupa przedszkolna; – zna imiona dzieci z grupy;

III. Społeczny obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
	<ul style="list-style-type: none"> • Zabawy integrujące grupę. • Poznawanie imion, nazwisk, charakterystycznych cech rówieśników. • Przedszkole, nazwa, wygląd budynku, adres, hymn, sztandar, tradycje. • Znajomość pomieszczeń przedszkola. • Współodpowiedzialność za salę i funkcjonowanie grupy przedszkolnej. • Kulturalne zachowanie się w przedszkolu. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna imiona osób pracujących w grupie; – rozpoznaje budynek przedszkola; – zna pomieszczenia przedszkola, wie, do których nie wolno wchodzić; – wie, gdzie się znajduje jego sala; – dostrzega różnice w wyglądzie kolegów i koleżanek; – wie, że jest chłopcem / dziewczynką. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jako członek rodziny: <ul style="list-style-type: none"> – samodzielnie przygotowuje upominki dla członków rodziny z okazji ich świąt; – przygotowuje krótką część artystyczną z okazji świąt rodzinnych; • jako członek grupy przedszkolnej: <ul style="list-style-type: none"> – zauważa różnice w wyglądzie chłopców i dziewczynek; – zna nazwę lub numer swojego przedszkola; – składa życzenia kolegom / koleżankom z okazji ich świąt; – wie, do których pomieszczeń należy najpierw zapukać, zanim się wejdzie. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jako członek rodziny: <ul style="list-style-type: none"> – rozumie stopnie pokrewieństwa: dziadek, babcia, ciocia, wujek, np. dziadek to tata taty; – bierze udział w przygotowaniu uroczystości o charakterze rodzinnym; – zauważa zmiany w wyglądzie ludzi, związane z upływem czasu; – zna nazwy okresów w rozwoju człowieka; • jako członek grupy przedszkolnej: <ul style="list-style-type: none"> – wie, że jest współgospodarzem grupy i sali, np. wspólnie z nauczycielem planuje i organizuje nowe kącki, wystawy; – wykonuje upominki dla kolegów / koleżanek z okazji ich urodzin lub imienin; • jako członek narodu: <ul style="list-style-type: none"> – wie, że jest Polakiem. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jako członek rodziny: <ul style="list-style-type: none"> – tworzy drzewo genealogiczne swojej rodziny (dziadkowie, rodzice, rodzeństwo); – zna i rozumie powiązania rodzinne, np. która babcia jest mamą mamy; – opiekuje się młodszym rodzeństwem;

III. Społeczny obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
		<ul style="list-style-type: none"> jako członek grupy przedszkolnej: <ul style="list-style-type: none"> – reprezentuje grupę, np. na zawodach, konkursach, i rozumie odpowiedzialność z tym związaną; – jest dumne z osiągnięć kolegów i koleżanek z grupy; – wyraża podziw i uznanie dla innych; – pomaga w adaptacji dzieciom, które dołączyły do grupy przedszkolnej, np. zapraszając je do wspólnej zabawy; – pomaga dzieciom z niepełnosprawnościami uczęszczającym do grupy; jako członek grupy poza przedszkolem: <ul style="list-style-type: none"> – pamięta imiona kolegów / koleżanek uczęszczających na te same zajęcia dodatkowe; – zna nazwę drużyny, zespołu, do którego należy; – odczuwa dumę z osiągnięć zespołów, do których należy; jako członek narodu: <ul style="list-style-type: none"> – odczuwa przynależność do swojej małej ojczyzny (wsi, miasta, regionu); – wie, że jest Europejczykiem.
3) Posługuje się swoim imieniem, nazwiskiem, adresem.	<ul style="list-style-type: none"> Znajomość imienia i nazwiska, adresu zamieszkania. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wie, jak się nazywa; rozpoznaje swój dom, blok, swoje podwórko. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje nazwę swojej miejscowości wśród wymienianych; wie, że nie można podawać informacji o sobie nieznanym osobom. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> zna nazwę miejscowości, w której mieszka; zna nazwę ulicy, przy której mieszka. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> zna swój adres zamieszkania.
4) Używa zwrotów grzecznościowych podczas powitania, pożegnania, sytuacji wymagającej przeproszenia i przyjęcia konsekwencji swego zachowania.	<ul style="list-style-type: none"> Używanie zwrotów grzecznościowych adekwatnych do sytuacji. Przepraszanie, zadośćuczynienie za wyrządzoną przykrość. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> mówi „dzień dobry” i „do widzenia”, gdy się mu o tym przypomnia; rozumie znaczenie zwrotów grzecznościowych „poproszę”, „proszę” i „przepraszam” i je stosuje, gdy się mu o tym przypomnia; kulturalnie odnosi się do dorosłych i dzieci.

Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
<p>III. Społeczny obszar rozwoju dziecka</p>		
<p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • używa zwrotów grzecznościowych w kontaktach z rówieśnikami i dorosłymi; • używa, gdy się mu o tym przypomni, właściwych zwrotów grzecznościowych w miejscach publicznych. 		
<p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • używa samodzielnie, bez przypominania, zwrotów grzecznościowych w przedszkolu i miejscach publicznych. 		
<p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, jak należy przeproszać (używa zwrotu „przepraszam za to, że... więcej tak nie zrobię”); • stara się zadośćuczynić za wyrządzoną przykrość, np. odbudować zniszczoną budowlę, narysować laurkę. 		
<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ustala wspólnie z nauczycielem kodeks grupowy; • stara się przestrzegać ustalonych zasad; • zna zasadę dotyczącą sprzątanía i nieniszczenia zabawek; • poznaje zasady bezpiecznego zachowania się w czasie pobytu i zabawy w przedszkolu i na placu zabaw; • wie, że nie można samemu, bez opieki, wychodzić z sali i oddalać się od grupy; • poznaje w zabawie elementy ruchu drogowego; • wie, w jakim miejscu można przejść przez ulicę i jakie światło na to pozwala; • poznaje zasady bezpiecznego poruszania się w grupie po chodnikach w czasie spacerów; • wie, że nie może samodzielnie poruszać się po drogach bez opieki osoby dorosłej; • przestrzega zakazu brania nieznanych przedmiotów do rąk; • wie, że nie należy manipulować przy gniazdach elektrycznych i przedmiotach podłączonych do prądu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie zasad i ich przestrzeganie. • Odpowiedzialność za wspólne zabawki. • Pełnienie dyżurów. • Zgodna współpraca i zgodne współdziałanie. • Poznawanie i przestrzeganie zasad bezpieczeństwa w przedszkolu i poza nim. • Odpowiedzialność za bezpieczeństwo swoje i innych. • Rozwiązywanie konfliktów. • Sprawiedliwość. • Kształtowanie obiektywnej samooceny. 	<p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozumie konsekwencje niewłaściwego korzystania z zabawek i sprzętów znajdujących się w przedszkolu; • przestrzega wspólnie zawartych umów; • bierze udział we wspólnych zabawach i zajęciach z całą grupą; • jest uprzejme w stosunku do kolegów i koleżanek; • przestrzega zasad dotyczących bezpiecznej zabawy w przedszkolu i na placu zabaw; • podczas spacerów przestrzega podstawowych zasad bezpiecznego poruszania się po chodniku i przechodzenia przez ulicę;

III. Społeczny obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
		<ul style="list-style-type: none"> • wie, że nie należy rozmawiać z obcymi osobami i czegokolwiek od nich brać, np. słodyczy; • wie, że nie należy próbować nieznanych owoców, grzybów, roślin; • wie, co należy robić, gdy się usłyszy słowo „ewakuacja”; • rozwiązuje konflikty z pomocą nauczyciela. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dba o wyposażenie sali i placu zabaw; • wywiązuje się ze swoich obowiązków i podjętych zobowiązań; • pełni dyżury w grupie; • wykonuje zadanie wspólnie z kolegami i koleżankami; • potrafi się zgodnie bawić w grupie; • kulturalnie wyraża dezaprobatę dla zachowań niezgodnych z przyjętymi zasadami; • zna podstawowe znaki drogowe, rozpoznaje je podczas spaceru w najbliższej okolicy; • wie, że nie należy się bawić w pobliżu miejsc, którymi poruszają się pojazdy (samochody, pociąg); • wie, że nie należy wchodzić na zamknięte stawy, jeziora i inne zbiorniki wodne; • wie, że nie należy się zbliżać do obcych zwierząt; • wie, jak się zachować w sytuacjach zagrażających życiu, np. w czasie pożaru, powodzi; • wie, co oznacza słowo „ewakuacja”; • rozpoznaje znaki ewakuacyjne w przedszkolu i wie, co one oznaczają; • wie, że dzieci nie mogą odbierać telefonów; • zgłasza niebezpieczne zachowania dzieci, zagrażające ich bezpieczeństwu; • obiektywnie ocenia zachowania swoje i kolegów / koleżanek; • podejmuje próby rozwiązania konfliktów z niewielkim udziałem nauczyciela. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • szanuje wyposażenie przedszkola, traktuje zabawki, sprzęt jako wspólną własność; • zgodnie współdziała w grupie; • w grach stosuje się do ustalonych zasad, nie oszukuje; • przestrzega ustalonych zasad zachowania się w czasie spacerów i wycieczek; • poznaje sposoby bezpiecznej pomocy dorosłym przy obsłudze urządzeń technicznych; • zna podstawowe zasady bezpiecznego poruszania się po drogach;

Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
<p>6) Nazywa i rozpoznaje wartości związane z umiejętnościami i zachowaniami społecznymi, np. szacunek do dzieci i dorosłych, szacunek do ojczyzny, życzliwość okazywana dzieciom i dorosłym – obowiązkowość, przyjaźń, radość.</p>	<p>Odpowiedzialność. Szacunek dla dorosłych i dzieci. Szacunek dla cudzej własności. Życzliwość wobec innych. Prawdomówność. Uczciwość. Radość. Patriotyzm. Kulturalne zachowanie się w miejscach przeznaczonych na wypoczynek i w ośrodkach kulturalnych. Przyjaźń. Tolerancja. Odwaga.</p>	<p>Cele szczegółowe</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna podstawowe znaki drogowe; • zna numery alarmowe; • wie, jak się zachować w razie ataku psa; • zna najważniejsze zasady udzielania pierwszej pomocy; • zgłasza osobie dorosłej zachowania innych dzieci zagrażające bezpieczeństwu; • zgłasza osobie dorosłej obecność niebezpiecznych przedmiotów (uszkodzonych zabawek, szkła na placu zabaw) oraz obcych osób przyglądających się dzieciom; • wie, jak należy się zachować w czasie ewakuacji, aby przebiegała sprawnie; • zna przyczyny powstawania pożarów; • wie, że nie należy korzystać z telefonu rodziców bez pozwolenia; • wie, jak bezpiecznie korzystać z internetu; • wspólnie z innymi dziećmi szuka rozwiązań problemów grupowych; • przyznaje się do winy i do postępowania niezgodnego z zasadami; • coraz skuteczniej samodzielnie rozwiązuje konflikty, ewentualnie prosi o pomoc nauczyciela; • dokonuje obiektywnej samooceny. <p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dokładnie wykonuje czynności, które podejmuje, np. samoobsługowe, porządkowe; • szanuje wytwory pracy kolegów i koleżanek; • okazuje szacunek osobom starszym: rodzicom, nauczycielom, pracownikom przedszkola, osobom spotkanym w różnych sytuacjach; • kulturalnie zwraca się do dorosłych i kolegów / koleżanek; • nie narusza intymności innych dzieci; • słucha bajek i opowiadań przedstawiających pozytywne i negatywne zachowania; • wskazuje pozytywne i negatywne zachowania postaci literackich; • wie, jak się zachować na plaży, na basenie, na placu zabaw. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dokładnie wykonuje swoje zadania, doprowadza pracę do końca; • szanuje pracę osób zatrudnionych w przedszkolu, a w szczególności: pani woźnej, pani kucharki, pracownika gospodarczego;

Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
		<ul style="list-style-type: none"> • słucha utworów literackich poruszających takie wartości, jak: sprawiedliwość, odpowiedzialność, przyjaźń, odwaga; • podejmuje próby oceny zachowania postaci literackich; • wie, że nie należy kłamać; • wie, że nie można brać cudzych rzeczy bez pozwolenia; • wie, że nie należy używać wulgarnych słów; • wie, z kim lubi się bawić w przedszkolu; • wie, jak się zachować w sklepie, przychodni lekarskiej, aptece. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • odpowiedzialnie wywiązuje się z podjętych obowiązków; • pomaga innym dzieciom w codziennych sytuacjach przedszkolnych i w wykonywaniu ich zadań; • odpowiedzialnie pełni dyżury, dokonuje samooceny; • pomaga innym w wykonywaniu ich obowiązków (nauczycielom, woźnej, mamie, tacie); • akceptuje odmiennosć w wyglądzie i zachowaniu dzieci i dorosłych; • mówi innym komplementy; • wie, że trzeba oddać pożyczoną rzecz; • wie, że nie można kłamać; • szanuje symbole narodowe; • wie, jak należy się zachować w kinie i bibliotece; • nawiązuje przyjaźnie. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przewiduje konsekwencje niewywiązania się z obowiązków; • dotrzymuje danego słowa i obietnic; • z szacunkiem zwraca się do dzieci i dorosłych; • odczuwa radość z pomagania innym; • nie ocenia innych poprzez pryzmat ich zamożności i tego, co posiadają; • wie, że przywłaszczanie cudzych rzeczy jest niedopuszczalne; • szanuje własność cudzą i wspólną; • słucha utworów literackich, w których występują dylematy moralne; • dostrzega pozytywne strony różnych sytuacji;

III. Społeczny obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
		<ul style="list-style-type: none"> potrafi się cieszyć z małych rzeczy; nie poddaje się złemu nastrojowi; rozumie, co oznacza słowo „patriotyzm”; wie, jak należy się zachowywać w muzeum, na koncercie, na wystawie; potrafi się właściwie zachować w teatrze; wie, jak się zachować w restauracji, środkach transportu publicznego; wie, na czym polega przyjaźń; wie, jak utrzymywać przyjaźń; wie, jak rozwiązać konflikt z przyjaciółmi; akceptuje innych bez względu na ich poglądy, sprawność intelektualną i fizyczną; potrafi się przyznać do błędu.
7) Respektuje prawa i obowiązki swoje oraz innych osób, zwracając uwagę na ich indywidualne potrzeby.	<ul style="list-style-type: none"> Znajomość swoich praw i obowiązków. Znajomość i szanowanie praw innych osób. Szacunek dla cudzych potrzeb. Otwartość na kompromis. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> podporządkowuje się poleceniom nauczyciela i innych dorosłych; wie, że inne dzieci mają prawo bawić się tymi samymi zabawkami; nie hałasuje podczas odpoczynku, gdy nie śpi. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wie, że ma swoje prawa, i zna najważniejsze z nich; zna swoje obowiązki w przedszkolu i je wypełnia; szanuje prawo innych dzieci do zabawy w wybranym przez siebie gronie. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> zna swoje prawa; szanuje prawa innych osób; wie, że nie można przeszkadzać innym w czasie zajęć, wykonywania zadań; wie, że nie należy używać siły wobec innych. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> potrafi poszukiwać kompromisowych rozwiązań; wie, że wszyscy ludzie są równi i mają takie same prawa bez względu na kolor skóry, narodowość, wyznanie, sprawność intelektualną, fizyczną itd.; zachowuje się spokojnie i cicho w czasie zajęć wymagających skupienia.

III. Społeczny obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
8) Obdarza uwagą inne dzieci i osoby dorosłe.	<ul style="list-style-type: none"> Zasady kulturalnej rozmowy. Okazywanie zainteresowania innym osobom. Aktywne słuchanie. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> słucha poleceń nauczyciela; podchodzi do nauczyciela na wezwanie; słucha instrukcji, opowiadań, wierszy, piosenek prezentowanych przez nauczyciela; wie, że nie można przerywać innym rozmowy. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> słucha wypowiedzi kolegów i koleżanek; czeka na swoją kolej do wypowiedzi. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> z uwagą słucha nauczyciela i wykonuje kierowane do niego polecenia; przestrzega zasady, że w danym momencie wypowiada się tylko jedna osoba; wykazuje zainteresowanie wypowiedziami rówieśników; nie rozmawia w czasie uroczystości przedszkolnych, koncertów, przedstawień. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> z uwagą słucha gości w przedszkolu; wie, że rozmawianie podczas wypowiadania się innych świadczy o braku szacunku; wie, że przerywanie wypowiedzi innym jest niekulturalne; wie, na czym polega dobre słuchanie: należy patrzeć na mówiącego, można przytakiwać; interesuje się problemami i radościami innych; rozumie znaczenie słowa „egoizm”; zapamiętuje i wykonuje polecenia nauczyciela, które zostały zadane jako praca domowa, np. przyniesienie warzyw na zajęcia.
9) Komunikuje się z dziećmi i osobami dorosłymi, wykorzystując komunikaty werbalne i pozawerbalne; wyraża swoje oczekiwania społeczne wobec innego dziecka, grupy.	<ul style="list-style-type: none"> Zasady komunikowania się. Jasne wyrażanie swoich myśli, uczuć, oczekiwań, potrzeb. Formułowanie dłuższych wypowiedzi. Komunikaty niewerbalne w kontaktach z innymi. Mowa ciała. Asertywność. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> odczytuje gesty kierowane do niego przez dorosłych; rozumie znaczenie ustalonych sygnałów dźwiękowych, oznaczających np. zbórkę czy początek zajęć, i stosuje się do nich; zwraca się bezpośrednio do rówieśników i dorosłych; komunikuje się zgodnie ze swoimi możliwościami z pomocą gestów; pojedynczych słów lub prostych zdań, w sposób zrozumiały dla innych;

Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
		<ul style="list-style-type: none"> • słucha ze zrozumieniem wypowiedzi nauczyciela kierowanych bezpośrednio do niego lub do grupy i właściwie na nie reaguje; • zadaje pytania w sprawach ułatwiających mu funkcjonowanie w przedszkolu; • wyraża swoje spostrzeżenia, potrzeby. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • formuluje samodzielnie zdania i wypowiada się na określony temat; • rozumie znaczenie mowy ciała i gestów; • wie, jak należy prosić inne dzieci o podzielenie się zabawką lub o wspólną zabawę; • formuluje poprawne wypowiedzi w czasie przeszłym i przyszłym; • opowiada o przeżytych wydarzeniach; • moduluje głos przy zdaniach pytających, wykrzyknikowych, oznajmujących; • świadomie reguluje siłę głosu: mówi szeptem, umiarkowanym głosem, głośno; • wypowiada się na forum grupy; • rozwija słownictwo bierne i czynne. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • szybko reaguje na wezwania nauczyciela; • uzasadnia swoje sądy; • wypowiada się w logiczny sposób na temat wydarzeń życia codziennego, utworów literackich, przedstawień teatralnych, obejrzanych filmów; • zdaje sobie sprawę, że może wyrazić niezadowolenie z zachowania innych wobec niego. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, jak należy uważnie słuchać; patrzeć na rozmówcę, przytakując, zadając pytania; • zadaje pytania w celu uzyskania dodatkowych informacji; • wie, jak nawiązać kontakt z innymi, nieznanymi dziećmi; • potrafi zakomunikować, że nie zgadza się na nieodpowiednie traktowanie zarówno przez dzieci, jak i dorosłych; • potrafi kulturalnie odmawiać; • spokojnie reaguje na odmowę ze strony innych.

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
<p>1) Wyraza swoje rozumienie świata, zjawisk i rzeczy znajdujących się w bliskim otoczeniu za pomocą komunikatów pozawerbalnych: tańca, intencjonalnego ruchu, gestów, impresji plastycznych, technicznych, teatralnych, mimicznych, konstrukcji i modeli z tworzyw i materiału naturalnego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ilustrowanie ruchem wierszy, piosenek, utworów muzycznych. • Improwizacje ruchowe na podany temat. • Improwizacje muzyczne na instrumentach perkusyjnych. • Naśladowanie ruchem czynności i zwierząt. • Inscenizacje utworów literackich. • Scenki dramowe. • Twórczość plastyczna. • Oglądanie ilustracji, zdjęć, malarstwa, rzeźby. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ilustruje ruchem proste wiersze i piosenki; • wyraża swoje spostrzeżenia i przeżycia w formie prac plastycznych; • eksperymentuje, używając różnych materiałów plastycznych; • korzysta w zabawie z wiadomości i doświadczeń zebranych podczas obserwacji otaczającego świata i ludzi; • ogląda zdjęcia, reprodukcje obrazów. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ilustruje ruchem opowiadania, piosenki, muzykę; • naśladuje ruchem zwierzęta, czynności; • wciela się w role w krótkich przedstawieniach pantomimicznych; • odtwarza ruchem rytm piosenki lub muzyki; • ogląda wytwory artystyczne: zdjęcia, reprodukcje, rzeźbę, sztukę ludową; • wyraża w pracach plastycznych wiedzę o świecie. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pokazuje zagadki pantomimiczne, naśladując ludzi, zwierzęta, czynności itp.; • ilustruje treści za pomocą rekwizytów, rozumie ich symbolikę; • wykonuje improwizacje ruchowe do muzyki lub na określony temat; • tworzy abstrakcje według własnego pomysłu z materiału przyrodniczego; • wyraża swoją wiedzę o świecie za pomocą prac plastycznych i konstrukcyjnych; • tworzy prace plastyczne ilustrujące treść utworów literackich, piosenek, muzyki. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • odgrywa scenki na podstawie utworu literackiego lub wymyślone przez siebie, korzystając z pacynek, kukiełek, sylwet; • występuje w przedstawieniach, wcielając się w określone role; • reaguje ruchem na zmiany nastroju, tempa, dynamiki muzyki; • próbuje oddać w pracy plastycznej nastroj utworu literackiego, wydarzenia, muzyki, przyrody; • wykorzystuje symbolikę materiału przyrodniczego w improwizacjach, inscenizacjach utworów, np. patyk, korzeń o ciekawym kształcie.

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
<p>2) Wyraza swoje rozumienie świata, zjawisk i rzeczy znajdujących się w bliskim otoczeniu za pomocą języka mówionego, posługuje się językiem polskim w mowie zrozumiałej dla dzieci i osób dorosłych, mówi płynnie, wyraźnie, rytmicznie, poprawnie wypowiada ciche i głośne dźwięki mowy, rozróżnia głoski na początku i końcu w wybranych prostych fonetycznie słowach.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wypowiadanie się na temat ilustracji, obserwowanych zjawisk, przedmiotów, zwierząt, postaci literackich. • Budowanie wypowiedzi poprawnych pod względem gramatycznym. • Poszerzanie słownictwa dziecka. • Ćwiczenia narządów mowy. • Ćwiczenia słuchu fonematematycznego. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • doskonali posługiwanie się mową: <ul style="list-style-type: none"> – zna nazwy pojazdów obserwowanych w najbliższym środowisku: rower, samochód, autobus itp.; – nazywa znane z najbliższego otoczenia przedmioty, zwierzęta, rośliny, osoby, zjawiska przedstawione na obrazkach; – nazywa przedmioty, którymi się posługuje, i te, które znajdują się w jego otoczeniu; – nazywa aktualnie wykonywane czynności; – wypowiada się na temat czynności wykonywanych przez ludzi, zwierzęta, urządzenia itp.; – wykonuje proste ćwiczenia oddechowe i narządów artykulacyjnych oraz ćwiczenia rytmizujące; – używa poprawnych form fleksyjnych: „ja zrobiłam”, „on zrobił”, „oni zrobili”, „one zrobiły”; • doskonali słuch fonematematyczny: <ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje odgłosy najbliższego otoczenia; – dokonuje analizy i syntezy sylabowej słów 2- i 3-sylabowych. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • doskonali posługiwanie się mową: <ul style="list-style-type: none"> – wypowiada się na tematy dotyczące otaczającego świata, słuchanych tekstów i ilustracji, używając coraz większego zasobu słownictwa; – rozróżnia i nazywa pojazdy służące do poruszania się na lądzie; po wodzie i w powietrzu; – opisuje przedmioty, ludzi, zwierzęta; – wykonuje bardziej złożone ćwiczenia narządów mowy, oddechowe, artykulacyjne na poprawnie wymawianych samogłoskach; • doskonali słuch fonematematyczny: <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia dźwięki wytwarzane przez nauczyciela z pomocą różnych przedmiotów; – rozróżnia i naśladuje głosy zwierząt, np. psa, kota, kury, kaczki; – rozpoznaje głosy dzieci uczęszczających do tej samej grupy; – dokonuje analizy i syntezy sylabowej słów 4- i 5-sylabowych; – ćwiczy analizę i syntezę sylabową z utrudnieniami; – kończy słowo po wypowiedzeniu przez nauczyciela pierwszej sylaby. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • doskonali posługiwanie się mową: <ul style="list-style-type: none"> – wypowiada się pełnymi zdaniami na temat ilustracji, utworów literackich, obserwacji dotyczących otaczającego świata, wydarzeń; – poszerza zasób słownictwa czynnego; – stosuje poprawnie wszystkie formy fleksyjne; – wykonuje ćwiczenia ortofoniczne;

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
		<ul style="list-style-type: none"> doskonali słuch fonemacyjny: <ul style="list-style-type: none"> wyodrębnią słowa w zdaniu; wyróżnią głoski w nagłosie i wygłosie. <p>Dziecko sześciolateknie:</p> <ul style="list-style-type: none"> doskonali posługiwanie się mową: <ul style="list-style-type: none"> posługuje się niektórymi pojęciami: warzywa, owoce, owady itp.; prawidłowo buduje zdania; podaje próbę uczestniczenia w dyskusji i wymianie zdań; buduje dłuższe, wielozdaniowe wypowiedzi; opisuje przedmioty, osoby, rzeczy poprzez ich charakterystyczne cechy; prawidłowo artykułuje wszystkie głoski; wypowiada się prawidłowo pod względem gramatycznym; doskonali słuch fonemacyjny: <ul style="list-style-type: none"> wyodrębnią głoski w krótkich słowach o prostej budowie; dokonyuje syntezy słuchowej słów.
3) Odróżnia elementy świata fikcji od realnej rzeczywistości, byty rzeczywiste od medialnych, byty realistyczne od fikcyjnych.	<ul style="list-style-type: none"> Słuchanie różnorodnych utworów literackich: baśni, opowiadań, legend. Oglądanie przedstawień teatralnych wykorzystujących pacynki, kukielki oraz z udziałem aktorów. Rozpoznawanie fikcyjnych postaci, zjawisk, miejsc. Tworzenie opowiadań wykorzystujących zarówno realne, jak i nierealne postaci i sytuacje. 	<p>Dziecko trzylateknie:</p> <ul style="list-style-type: none"> słucha krótkich utworów literackich opowiadanych przez nauczyciela, ilustrowanych obrazkami, pacynkami, sylwetkami postaci; ogląda przedszkolne przedstawienia teatralne, w których występują aktorzy, pacynki, kukielki; nazywa postaci przedstawione na obrazkach. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> słucha dłuższych opowiadań nauczyciela opartych na literaturze dziecięcej; wie, że niektóre postaci występują tylko w bajkach, np. krasnoludki, czarownice. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> słucha utworów literackich czytanych przez nauczyciela, ilustrowanych obrazkami; ogląda przedstawienia teatralne na terenie przedszkola i poza nim; nazywa postaci występujące w utworach; słucha krótkich utworów odtwarzanych z nagrań; odróżnia postaci realne od nierealnych; wchodzi w rolę w zabawach tematycznych i teatralnych.

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
<p>4) Rozpoznaje litery, którymi jest zainteresowane na skutek zabawy i spontanicznych odkryć, odczytuje krótkie wyrazy utworzone z poznanych liter w formie napisów drukowanych, dotyczące treści znajdujących zastosowanie w codziennej aktywności.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ćwiczenia percepcji wzrokowej: wyszukiwanie podobieństw i różnic na obrazkach. Dorysowywanie brakujących elementów. Dobieranie par obrazków o abstrakcyjnych kształtach. Rozwiązywanie zagadek typu: „Czego brakuje?”, „Co się zmieniło?”. Układanie obrazków z części. Rozpoznawanie napisów do globalnego czytania. Rozpoznawanie takich samych znaków graficznych. Rozpoznawanie liter. Wyszukiwanie określonych liter w tekście. Odczytywanie prostych wyrazów. Układanie wyrazów z rozsypanki sylabowej i literowej. 	<p>Dziecko sześciolateknie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ślucha dłuższych utworów czytanych przez nauczyciela; ślucha utworów literackich odtwarzanych z nagrań; ogląda filmy, rozpoznaje postaci grane przez aktorów i postaci animowane; wie, że postaci występujące w grach, filmach, utworach literackich są wymyślone; wciela się w rolę, odgrywa postaci realne i wymyślone; wymyśla opowieści na określony lub dowolny temat, w którym pojawiają się nierealne postaci. <p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje 2 takie same przedmioty wyrażnie różniące się jedną cechą, np. wielkością, kolorem; dobiera w pary takie same przedmioty; dobiera w pary przedmioty różniące się 1 cechą; odpowiada na pytania, czego brakuje (w przypadku zabrania 1 z 3 przedmiotów); układa obrazek składający się z niewielkiej liczby (2–4) elementów (kwadratów lub prostokątów); zauważa wyraźne różnice między 2 obrazkami (3 różnice i więcej różnic); próbuje rozpoznać zapis graficzny swojego imienia. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje 4–6 różnic między 2 obrazkami; dobiera obrazek do jego cienia; potrafi odpowiedzieć, co się zmieniło, gdy jeden z 3–4 przedmiotów został schowany lub odłożony na inne miejsce; układa obrazek składający się z 4–6 części (kwadratów lub prostokątów); wskazuje takie same, proste znaki graficzne; dorysowuje brakujący element na obrazku; rozpoznaje napis oznaczający jego imię; rozpoznaje niektóre proste napisy do czytania globalnego w połączeniu z obrazkiem. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje ze sobą obrazki różniące się 5–8 szczegółami; zgaduje, co się zmieniło wśród 6 obrazków, z których 1 został zabrany lub schowany; uzupełnia obrazek, w którym brakuje 4 elementów; rozpoznaje takie same znaki graficzne;

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
		<ul style="list-style-type: none"> układa obrazki składające się z 6–10 części (kwadratów, prostokątów, trójkątów); rozpoznaje swoje imię i nazwisko; rozpoznaje napisy do czytania globalnego w połączeniu z obrazkiem; zapamiętuje i wymienia z pamięci przedmioty prezentowane na ilustracjach przez krótki czas. <p>Dziecko sześciolateknie:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje 2 rzeczy różniące się kilkoma elementami; dobiera pary figur o abstrakcyjnych kształtach; wyszukuje różnice na obrazkach (8 i więcej); układa obrazki składające się z wielu części pociętych na różne sposoby; odwzorowuje na kartce w kratkę lustrzane odbicie prostego kształtu; rozpoznaje litery, którymi jest zainteresowane; odszukuje i zaznacza wybrane litery w tekstach; różnicuje litery duże i małe, drukowane i pisane; czyta proste wyrazy w trakcie zabawy i sytuacji zadaniowych; odczytuje rebusy; tworzy podpisy do ilustracji i napisy z alfabetu ruchomego; jest zainteresowane czytaniem. <p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> recytuje krótkie, 1-zwrotkowe wiersze i rymowanki; opowiada historyjki 2-elementowe. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> recytuje krótkie wiersze; dostrzega kolejność zdarzeń w 3-, 4-elementowych historyjkach obrazkowych; rozwiązuje zagadki określające charakterystyczne cechy danego przedmiotu. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wypowiada się na temat sytuacji z życia przedszkola; układa historyjki obrazkowe składające się z 4 lub 5 elementów; używa określeń „najpierw”, „potem”, „na końcu”;
5) Odpowiada na pytania, opowiada o zdarzeniach z przedszkola, objaśnia kolejność zdarzeń w prostych historyjkach obrazkowych, układa historyjki obrazkowe, recytuje wierszyki, układa i rozwiązuje zagadki.	<ul style="list-style-type: none"> Wypowiedzi na temat wydarzeń z zachowaniem kolejności zdarzeń oraz związków przyczynowo-skutkowych. Opowiadanie historyjek obrazkowych. Recytacja wierszy. Odgadywanie i układanie zagadek. Nadawanie tytułów historyjkom, opowiadaniom. Wymyślanie historyjek, opowiadań. Wymyślanie zakończenia. Odgadywanie, co się wydarzyło wcześniej lub później. 	

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
6) Wykonuje własne eksperymenty językowe, nadaje znaczenie czynnościom, nazywa je, tworzy żarty językowe i sytuacyjne, uważnie słucha i nadaje znaczenie swym doświadczeniom.	<ul style="list-style-type: none"> Nazywanie czynności. Tworzenie nowych słów. Tworzenie żartów językowych. Żarty słowne, obrazkowe i słuchowe. Rozumienie przysłów i związków frazeologicznych. Tworzenie metafor. Poznawanie wyrazów pozostających w relacjach podrzędności i nadrzędności. Poznawanie wyrazów o przeciwnym znaczeniu. Poznawanie wyrazów wieloznacznych. Poznawanie wyrazów bliskoznacznych. 	<ul style="list-style-type: none"> wyodrębnia elementy akcji; łączy przyczynę ze skutkiem; recytuje wiersze, krótkie utwory literackie z podziałem na role, wykorzystując modulację głosu; rozwiązuje zagadki wymagające bardziej złożonych procesów myślowych; układa proste zagadki odwołujące się do charakterystycznych cech przedmiotów. <p>Dziecko sześciolateknie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyciąga wnioski na podstawie zaobserwowanych związków przyczynowo-skutkowych, np. w czasie układania i opowiadania historyjki obrazkowej; wymyśla, co mogło się zdarzyć przed sytuacją przedstawioną na obrazku i po niej; wymyśla inne zakończenia historyjki, opowiadania, bajki; wymyśla własne opowiadania; układa wiersze; wymyśla historyjki obrazkowe; rozwiązuje zagadki wymagające rozumienia pojęć ogólnych; układa zagadki oparte na uogólnieniach. <p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> używa słów o przeciwnym znaczeniu, np. „mokry” – „suchy”; nazywa wykonywane czynności. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> słucha wierszy recytowanych przez nauczyciela, zawierających elementy humorystyczne; dostrzega nieadekwatność zachowań, niepasujące elementy przedmiotów, odróżnia prawdę od fałszu; wymyśla własne słowa; dokonuje podsumowania dnia przedszkolnego, nazywając zdarzenia miłe i niemiłe. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyszukuje rymujące się słowa; tworzy żarty słowne; zna wyliczniki i wykorzystuje je w zabawie; tworzy samodzielnie opowiadania; wymyśla zakończenia słuchanych opowiadań.

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
<p>7) Eksperymentuje rytmem, głosem, dźwiękami i ruchem, rozwijając swoją wyobraźnię muzyczną; słucha, odtwarza i tworzy muzykę, śpiewa piosenki, porusza się przy muzyce i do muzyki, dostrzega zmiany charakteru muzyki, np. dynamiki, tempa i wysokości dźwięku, oraz wyraża ją ruchem, reaguje na sygnały, muzykuje z użyciem instrumentów oraz innych źródeł dźwięku; śpiewa piosenki z dziecięcego repertuaru oraz łatwe piosenki ludowe;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Słuchanie muzyki wykonywanej bezpośrednio lub z nagrań. • Śpiewanie indywidualnie i grupowe. • Śpiewanie krótkich piosenek. • Wymyślanie melodii do prostych tekstów. • Zabawy rytmiczne przy akompaniamencie instrumentu. • Ilustrowanie treści ruchem, wykorzystanie naturalnych efektów (tupanie, klaskanie). • Improwizowanie głosem i na instrumentach perkusyjnych. • Odtwarzanie rytmu, tempa, dynamiki za pomocą ruchu. • Rozpoznawanie nuconych piosenek. • Poznanie instrumentów perkusyjnych, gra na nich, rozpoznawanie ich po brzmieniu. • Tworzenie własnych instrumentów. • Poznanie najbardziej znanych instrumentów muzycznych, rozpoznawanie ich brzmienia. 	<p>Dziecko sześciolateknie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wypowiada się na temat poznanych utworów, wychwytyjąc i nazywając ich przesłanie; • potrafi powiązać przesłanie utworów z własnymi doświadczeniami; • układa krótkie rymowanki i wiersze na określony temat; • tworzy rymy do podanych słów; • dostrzega humor w utworach literackich i humor sytuacyjny; • poznaje wyrazy wieloznaczne, np. „zamek”, rozumie ich znaczenie; • wyszukuje wyrazy bliskoznaczne, np. „ciepło”, „upał”, „skwar”; • rozumie znaczenie przysłów i związków frazeologicznych. <p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przylączy się do śpiewu nauczyciela; • śpiewa proste, krótkie piosenki; • bierze udział w zabawach rytmicznych w formie opowieści ruchowej przy akompaniamencie instrumentu; • odtwarza prosty rytm. <p>Dziecko czterolateknie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • słucha dłuższych, kilkuzwrotkowych piosenek śpiewanych przez nauczyciela; • powtarza rytmiczne teksty za nauczycielem; • śpiewa łatwe piosenki; • śpiewa indywidualnie i w grupie; • rozpoznaje piosenki na podstawie nuconej melodii; • bierze udział w zabawach ruchowych ilustrujących treść piosenki; • bierze udział w zabawach rytmicznych przy akompaniamencie instrumentu z użyciem rekwizytów; • poznaje proste instrumenty muzyczne: grzechotkę, kołatkę i tamburyn, rozpoznaje ich dźwięki; • posługuje się prostymi instrumentami muzycznymi. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • słucha utworów muzycznych w wykonaniu bezpośrednim lub z nagrań; • śpiewa 2-zwrotkowe piosenki z refrenem; • rozpoznaje piosenki na podstawie melodii granej na instrumencie; • rozróżnia dźwięki wysokie i niskie; • bierze udział w zabawach z wykorzystaniem elementów i układów tanecznych (prostych kroków).

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
<p>chętnie uczestniczy w zbiorowym muzykowaniu; wyraża emocje i zjawiska pozamuzyczne różnymi środkami aktywności muzycznej; aktywnie słucha muzyki; wykonuje lub rozpoznaje melodie, piosenki i pieśni; np. ważne dla wszystkich dzieci w przedszkolu, np. hymn przedszkola, charakterystyczne dla uroczystości narodowych (hymn narodowy), potrzebne do organizacji uroczystości, np. Dnia Babci i Dziadka, święta przedszkolaka (piosenki okazjonalne) i inne; w skupieniu słucha muzyki.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Odróżnianie dźwięków wysokich i niskich, cichych i głośniejszych, wolnych i szybkich, reagowanie na nie. • Określanie charakteru muzyki: smutna, wesoła. • Poznawanie podstawowych kroków tanecznych; przeskakowanie z nogi na nogę, krok dostawny, cwał boczny. • Zabawy z zastosowaniem elementów tanecznych. • Poznawanie prostych tańców ludowych. • Odtwarzanie układów tanecznych. 	<p>Dziecko sześciolatnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gra na wybranych instrumentach perkusyjnych, odtwarzając rytm piosenki; • uczestniczy w zabawach rytmicznych mających na celu uwrażliwienie na akcent metryczny w taktach 2-, 3- i 4-miarowych; • uczy się prostych tańców ludowych i układów tanecznych; • układa melodie do krótkiego tekstu; • poznaje barwę i budowę instrumentów oraz rozpoznaje ich brzmienie; • rozpoznaje piosenki na podstawie wystukiwanego rytmu; • słucha utworów wokalnych i instrumentalnych odtwarzanych z nagraniem i w sposób bezpośredni, podczas koncertu.
<p>8) Wykonuje własne eksperymenty graficzne farbą, kredką, ołówkiem, mazakiem itp.,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rysowanie i malowanie na płaszczyznach zróżnicowanych pod względem faktury, wielkości. • Malowanie palcem, wacikiem, pędzlem. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rysuje kredkami, kredą, patykami na piasku; • maluje farbami, używając palca, wacika itp.; • prawidłowo posługuje się pędzlem;

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
<p>tworzy proste i złożone znaki, nadając im znaczenie, odkrywa w nich fragmenty wybranych liter, cyfr, kreśli wybrane litery i cyfry na gładkiej kartce papieru, wyjaśnia sposób powstania wykreślonych, narysowanych lub zapisanych kształtów, przetwarza obraz ruchowy na graficzny i odwrotnie, samodzielnie planuje ruch przed zapisaniem np. znaku graficznego, litery i innych w przestrzeni sieci kwadratowej lub liniatury, określa kierunki i miejsca na kartce papieru.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Rysowanie i malowanie za pomocą kredek świecowych, ołówkowych, pasteli, węgla, kredy i innych dostępnych materiałów. Lepienie z różnych mas plastycznych. Stemplowanie. Mieszanie kolorów. Papieroplastyka. Rysowanie po śladzie. Określanie miejsca i kierunku na kartce. Odtwarzanie układów, szlaczków, figur w sieci kwadratowej. Kodowanie. 	<ul style="list-style-type: none"> stempluje; nakleja gotowe elementy; rysuje i maluje na płaszczyznach różnej wielkości; określa na kartce, gdzie jest góra, dół, środek. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> rysuje i maluje na różnych materiałach; płaskich i o różnych kształtach; lepi na określony temat, np. grzybek, marchewka; planuje pracę na całej powierzchni; łączy ze sobą różne elementy, tworząc prace przestrzenne; rysuje proste i ukośne kreski po śladzie; wykonuje proste rysunki grafomotoryczne po śladzie. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> składa proste elementy metodą origami; rysuje po śladzie proste wzory i szlaczki (linie faliste, laseczki, kółka itp.); przestrzega zasady rysowania od lewej strony do prawej i od góry do dołu; kalkuje; wykonuje proste prace plastyczne w zespole; szuka drogi w labiryntach; rysuje i maluje w różnych pozycjach: stojącej, siedzącej, leżącej (na kartce przyklejonej do spodu stolika). <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> w pracach plastycznych podejmuje próbę odtworzenia ruchu; porównuje i zestawia kolory; miesza barwy; wykonuje prace z elementami papieroplastyki (metodą origami); lepi, wykonując pracę złożoną z mniejszych elementów; wykonuje płaskorzeźby; projektuje i wykonuje w zespole prace; łączy punkty zgodnie z kolejnością; rysuje szlaczki literopodobne po śladzie i kontynuuje je samodzielnie w szerokiej liniaturze;

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
9) Czyta obrazy, wyodrębnia i nazywa ich elementy, nazywa symbole i znaki znajdujące się w otoczeniu, wyjaśnia ich znaczenie.	<ul style="list-style-type: none"> • Rozpoznawanie swojego znaczka. • Rozpoznawanie umownych gestów, np. przyłożenie palca do ust oznaczające ciszę, i reagowanie na nie. • Odczytywanie znaczenia symboli graficznych, piktogramów, instrukcji rysunkowych. • Tworzenie własnych instrukcji, gier, symboli. • Znaki drogowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • rysuje elementy liter; • podejmuje próby pisania liter po śladzie lub samodzielnie na kartce papieru, zachowując prawidłowy kierunek kreślenia; • nazywa kierunki na kartce (lewa strona, prawa strona, lewy górny róg itp.); • rysuje prawidłowo na kratkowanej kartce zgodnie z poleceniem nauczyciela (np. 3 kratki w górę, 1 w lewo, 2 w prawo, 3 do dołu) – graficzne dyktando; • odwzorowuje kształty na kratkowanej kartce; • rysuje według podanego kodu na kratkowanej powierzchni, np. 1A, 2D. <p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje swój znaczek w szatni, łazience, sali; • zapamiętuje i rozpoznaje umowne gesty i znaki wprowadzone przez nauczyciela. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje symbole używane w przedszkolu do oznaczenia dyżurnych, łazienki, kąpek zainteresowań; • rozumie znaczenie znaków drogowych. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozumie proste znaki stosowane w grach planszowych; • rozumie symboliczne oznaczenia w otoczeniu przedszkola, np. monitoring, zakaz palenia, zakaz wprowadzania psów; • rozumie znaczenie piktogramów oznaczających różne czynności; • zna symbole oznaczające niebezpieczne miejsca, jak skrzynka elektryczna; • posługuje się znakami oznaczającymi pogodę; • rozpoznaje symbole oznaczające różne instytucje, jak poczta, policja. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, co oznacza symbol recyklingu, i zna oznaczenia pojemników do segregowania odpadów; • tworzy symbole w trakcie konstruowania gier; • rozpoznaje różne oznaczenia, jak toaleta dla kobiet, mężczyzn, osób z niepełnosprawnościami; • odczytuje instrukcje rysunkowe i wykonuje prace zgodnie z nimi.

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
<p>10) Wymienia nazwę swojego kraju i jego stolicy, rozpoznaje symbole narodowe (godło, flaga, hymn), nazywa wybrane symbole związane z regionami Polski ukryte w podaniach, przysłowia, legendach, bajkach, np. o smoku wawelskim, orientuje się, że Polska jest jednym z krajów Unii Europejskiej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nazwa kraju. Symbole narodowe: godło, flaga, hymn. Stolica Polski. Najdłuższa rzeka. Morze i góry. Największe miasta. Najważniejsze zabytki, legendy. Święta państwowe. Tradycje ludowe i narodowe. Przynależność Polski do Unii Europejskiej. Nazwa miejscowości. Herb miejscowości. Legendy związane z miejscem zamieszkania. Najważniejsze zabytki, charakterystyczne miejsca, instytucje. Odrębność regionalna. Tradycje, stroje, kultura swojego regionu. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> bierze udział w kultywowaniu tradycji; obserwuje w najbliższym otoczeniu symbole narodowe, np. flagi, godło. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje godło Polski i wygląd flagi; rozpoznaje hymn narodowy; zna najważniejsze zwyczaje związane ze świętami; wie, że mieszka w Polsce; śłucha legend i baśni związanych z historią Polski. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> zna tradycje związane z najważniejszymi świętami i porami roku, np. tradycyjne potrawy, karnawał; poznaje tradycje ludowe, np. bierze udział w uroczystości powitania wiosny; zna nazwę miejscowości, w której mieszka; interesuje się wydarzeniami mającymi miejsce w Polsce i na świecie, jak zawody sportowe; zna nazwę kraju, w którym mieszka; zna nazwę stolicy Polski; zna nazwę najdłuższej rzeki Polski; śpiewa pierwszą zwrotkę hymnu narodowego; wie, jak należy się zachować w czasie śpiewania hymnu i że symbolom naszego kraju należy się szacunek. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> kultywuje tradycje w przedszkolu i środowisku domowym; wykazuje inicjatywę w podejmowaniu działań związanych z tradycjami; zna najważniejsze informacje z historii swojej miejscowości, np. legendy związane z jej powstaniem, genezę nazwy; zna charakterystyczne budynki, miejsca, instytucje w swojej miejscowości; zauważa zmiany w infrastrukturze, np. nowe budynki, parki; zna symbole związane z rodzinną miejscowością, np. hymn, hejnał, flagę; poznaje tradycje ludowe związane z własnym regionem, np. stroje, pieśni, tańce; wie, że każdy region Polski ma swoje odrębne stroje, tańce, zwyczaje;

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
<p>II) Wyraża ekspresję twórczą podczas czynności konstrukcyjnych i zabawy, zagospodarowuje przestrzeń, nadając znaczenie umieszczonym w niej przedmiotom, określa ich położenie, liczbę, kształt, wielkość, ciężar, porównuje przedmioty w swoim otoczeniu z uwagą na wybraną cechę.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Wykorzystywanie swoich wytworów do zabaw tematycznych, np. garaż z klocków, namiot z krzesła i koca. Nazywanie stworzonych przez siebie budowli. Porównywanie przedmiotów ze względu na wybraną cechę. Posługiwanie się określeniami dotyczącymi położenia, kształtu, wielkości, ciężaru. Porównywanie liczebności (mniej, więcej, tyle samo). Samodzielne zagospodarowywanie przestrzeni, dostosowywanie jej do aktualnych potrzeb. Generowanie pomysłów na rozwiązanie jakiegoś problemu. Rozwijanie inteligencji i zaradności. 	<ul style="list-style-type: none"> potrafi wymienić najważniejsze osoby w państwie; potrafi wskazać na mapie: Warszawę, Wisłę, Bałtyk, Tatry; zna największe miasta w Polsce; zna legendy związane z historią Polski; zna nazwiska najwybitniejszych Polaków, wie, kim byli; zna wszystkie zwrotki hymnu narodowego; rozumie symbolikę barw narodowych i godła państwowego; rozumie znaczenie najważniejszych świąt państwowych; wie, że Polska znajduje się w Europie i jest członkiem Unii Europejskiej; potrafi wskazać Polskę na mapie Europy; zna niektóre kraje europejskie oraz charakterystyczne dla nich budowle i ciekawostki związane z ich tradycjami.
<p>II) Wyraża ekspresję twórczą podczas czynności konstrukcyjnych i zabawy, zagospodarowuje przestrzeń, nadając znaczenie umieszczonym w niej przedmiotom, określa ich położenie, liczbę, kształt, wielkość, ciężar, porównuje przedmioty w swoim otoczeniu z uwagą na wybraną cechę.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Wykorzystywanie swoich wytworów do zabaw tematycznych, np. garaż z klocków, namiot z krzesła i koca. Nazywanie stworzonych przez siebie budowli. Porównywanie przedmiotów ze względu na wybraną cechę. Posługiwanie się określeniami dotyczącymi położenia, kształtu, wielkości, ciężaru. Porównywanie liczebności (mniej, więcej, tyle samo). Samodzielne zagospodarowywanie przestrzeni, dostosowywanie jej do aktualnych potrzeb. Generowanie pomysłów na rozwiązanie jakiegoś problemu. Rozwijanie inteligencji i zaradności. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> używa podczas zabawy i porządkowania sali słów określających: <ul style="list-style-type: none"> wielkość przedmiotów: „duży”, „mały”, „gruby”, „cienki”; ciężar przedmiotów: „ciężki”, „lekki”; nazywa swoje wytwory plastyczne, konstrukcyjne, nadając im znaczenie; uczy się łączenia klocków w sposób umożliwiający powstanie zamierzonej konstrukcji. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> używa coraz bardziej precyzyjnych określeń dotyczących: <ul style="list-style-type: none"> wielkości przedmiotów: „duży”, „większy”, „mały”, „mniejszy”, „gruby”, „grubszy”, „cienki”, „cieńszy”, „taki sam”; szerokości: „wąski”, „węższy”, „szeroki”, „szerszy”, „taki sam”; wysokości: „niski”, „niższy”, „wysoki”, „wyższy”, „taki sam”; ciężaru przedmiotów ważonych za pomocą wagi szalkowej: „lekki”, „lżejszy”, „ciężki”, „cięższy”, „taki sam”; pojemności (podczas przelewania płynów i przesypania ciał sypkich); czasu: „długo”, „dłużej”, „krótko”, „krócej”, „przedej”, „potem”, „szybko”, „wolno”; kreatywnie wykorzystuje zabawki, klocki, zagospodarowuje nimi przestrzeń do zabawy.

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
12) Klasyfikuje przedmioty według: wielkości, kształtu, koloru, przeznaczenia, układa przedmioty w grupy, szeregi, rytmy, odtwarza układy przedmiotów i tworzy własne,	<ul style="list-style-type: none"> • Klasyfikowanie przedmiotów (łączenie ich w pary, łańcuszki, kolekcje). • Tworzenie zbiorów i podzbiorów. • Zauważanie rytmów i ich kontynuacja. • Kodowanie regularności dostrzeżonej w rytmach. • Figury geometryczne: koło, kwadrat, trójkąt, prostokąt. 	<p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • coraz dokładniej porównuje i nazywa: <ul style="list-style-type: none"> – wielkość przedmiotów: „mały”, „mniejszy”, „najmniejszy”, „duży”, „większy”, „największy”; – wagę przedmiotów ważonych za pomocą wagi szalkowej (dokładą, gdy jest za mało; odejmuje, gdy jest za dużo); – objętość mierzoną wspólną miarą, np. kubkiem; • w czasie zabaw swobodnych i tematycznych tworzy konstrukcje, zestawia zabawki i przedmioty, nadając im znaczenie (dom, pociąg, sklep) i dostosowując je do podejmowanych aktywności; • wykonuje prace konstrukcyjne i plastyczne związane z porami roku, świętami, wykorzystywane do dekoracji sali. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwija rozumienie pojęć określających: <ul style="list-style-type: none"> – wielkość przedmiotów; – ciężar mierzony za pomocą wagi szalkowej; • porównuje pojemność przedmiotów, zdobywa doświadczenia pozwalające na zrozumienie stałości objętości; • wykazuje inicjatywę w urządzaniu sali; • samodzielnie aranżuje przestrzeń do zabaw tematycznych; • dba o to, aby organizacja miejsca zabawy nie przeszkadzała innym w podejmowaniu ich aktywności; • porządkuje zaaranżowaną przestrzeń po skończonej zabawie; • ocenia przydatność podjętych działań. <p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • łączy takie same obrazki w pary; • kontynuuje rytmy składające się z 2 elementów; • rozpoznaje i nazywa koło; • manipuluje figurami geometrycznymi bez konieczności ich nazywania; • nazywa podstawowe kolory. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje przedmioty według 1 cechy lub większej liczby cech; • łączy obiekty w pary według zasady, np. lekarz i stetoskop;

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
<p>nadając im znaczenie, rozróżnia podstawowe figury geometryczne (koło, kwadrat, trójkąt, prostokąt).</p>	<ul style="list-style-type: none"> Przekładanie jednej regularności na drugą, np. przedstawianie ruchem układu figur geometrycznych. Przetwarzanie obrazu graficznego na ruchowy i odwrotnie. 	<ul style="list-style-type: none"> kontynuuje bardziej złożony rytm: koło, krzyżyk, krzyżyk, koło, krzyżyk, krzyżyk, koło, krzyżyk, krzyżyk; rozpoznaje i nazywa figury geometryczne: koło, kwadrat; nazywa i rozpoznaje niektóre kolory pochodne. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> klasyfikuje obrazki, tworząc tzw. łańcuszki (obrazki powiązane zgodnie z zasadami logiki: rolnik, ciągnik, trawa, krowa, mleko); klasyfikuje przedmioty według cech jakościowych: <ul style="list-style-type: none"> – dzieli zbiory na podzbiory według określonej cechy; odtworza, kontynuuje rytmy wieloelementowe; rozpoznaje i nazywa figury geometryczne: koło, kwadrat, prostokąt, trójkąt; odwzorowuje proste układy przestrzenne ułożone z figur geometrycznych; nazywa wszystkie kolory. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> klasyfikuje przedmioty, tworząc kolekcje (na podstawie pojęć ogólnych, np. owady, kwiaty); klasyfikuje przedmioty ze względu na 2 cechy równocześnie; przekłada zauważoną regularność z jednej sytuacji na drugą, np. układa z figur rytm wykłaskiwany przez nauczyciela.
<p>13) Eksperymentuje, szacuje, przewiduje, dokonuje pomiaru długości przedmiotów, wykorzystując np. dłoń, stopę, but.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Porównywanie długości. Wykonywanie pomiaru za pomocą różnych jednostek miary: dłoń, stopa. Nabywanie doświadczeń na temat stałości długości. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> używa w czasie codziennych aktywności słów określających długość i wysokość przedmiotów: „długi”, „krótki”, „wysoki”, „niski”; <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje długość przedmiotów, używając słów coraz precyzyjniej określających długość i wysokość: „długi”, „dłuższy”, „wysoki”, „wyższy”, „niski”, „niższy”, „krótki”, „krótszy”, „taki sam”. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> mierzy odległość za pomocą kroków, stóp, pątyka; używa słów określających długość, szerokość, wysokość przedmiotów mierzonych dowolną miarą. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> mierzy za pomocą dowolnie wybranej jednostki miary; gromadzi doświadczenia mające na celu zrozumienie stałości długości.

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
14) Określa kierunki i ustala położenie przedmiotów w stosunku do własnej osoby, a także w stosunku do innych przedmiotów, różni stronę lewą i prawą.	<ul style="list-style-type: none"> • Orientacja w schemacie własnego ciała. • Położenie przedmiotów w przestrzeni. • Określanie kierunków w odniesieniu do siebie. • Określanie kierunków w odniesieniu do innych przedmiotów. • Rozróżnianie stron: lewej i prawej. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, z jakich części składa się jego ciało, wskazuje: głowę, tułów, szyję, brzuch, plecy, nogę, rękę; • używa w zabawie słów określających: <ul style="list-style-type: none"> – położenie przedmiotów w przestrzeni: „na”, „pod”, „za”, „przed”, „obok”, „wysoko”, „nisko”; – kierunek: „do góry”, „na dół”, „do przodu”, „w tył”. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nazywa części ciała takie jak: kolano, łokieć, ramię; • używa coraz precyzyjniejszych określeń dotyczących położenia przedmiotów w stosunku do własnej osoby: <ul style="list-style-type: none"> – „wyżej”, „niżej”, „daleko”, „blisko”, „dalej”, „bliżej”; – „przed siebie”, „za siebie”, „w bok”. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje prawą i lewą stronę swojego ciała; • wskazuje kierunki w przestrzeni w odniesieniu do własnej osoby: „na prawo”, „na lewo”, „naprzeciw”.
15) Przelicza elementy zbiorów w czasie zabawy, prac porządkowych, ćwiczeń i wykonywania innych czynności, posługuje się liczbami głównymi i porządkowymi, rozpoznaje cyfry oznaczające liczby od 0 do 10.	<ul style="list-style-type: none"> • Porównywanie liczebności zbiorów. • Posługiwanie się liczbami głównymi i porządkowymi w zakresie co najmniej 1–10. • Rozpoznawanie cyfr oznaczających liczby od 0 do 10. • Dodawanie i odejmowanie w zakresie 1–10 na konkretnych. • Odróżnianie liczenia błędnego od poprawnego. • Porządkowanie zbiorów według liczebności wzrastającej i malejącej. • Rozpoznawanie znaków: +, -, =, >, <. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje liczebność zbiorów: „mało”, „dużo”; • posługuje się liczbami: „jeden”, „dwa”, „trzy”; • liczy przedmioty, wskazując kolejne objekty. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje szacunkowo liczebność zbiorów: „mniej”, „więcej”, „tyle samo”, „zbiory równoliczne”, „zbiory nierównoliczne”; • posługuje się liczbami głównymi i porządkowymi w zakresie 1–5; • wie, że ostatni liczebnik oznacza liczbę przeliczonych przedmiotów; • używa pojęcia „para”.

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
<p>eksperymentuje z tworzeniem kolejnych liczb, wykonuje dodawanie i odejmowanie w sytuacji użytkowej, liczy obiekty, odróżnia liczenie błędne od poprawnego.</p>		<p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje 2 zbiory poprzez łączenie w pary po 1 elemencie każdego zbioru; • porządkuje zbiory według ich liczebności wzrastającej lub malejącej; • posługuje się liczebnikami głównymi i porządkowymi w zakresie 1–10; • odwzorowuje liczbę elementów w zbiorze za pomocą liczmanów; • dolicza i odlicza poprzez dokładanie i odejmowanie liczmanów. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje zbiory według wzrastającej i malejącej liczby elementów; • używa określeń: „mniej o”, „więcej o”; • posługuje się liczebnikami głównymi i porządkowymi co najmniej w zakresie 1–10; • odróżnia liczenie błędne od poprawnego; • wyznacza wynik dodawania i odejmowania na konkretach w zakresie 1–10; • odczytuje cyfry oznaczające liczby od 0 do 10; • dodaje i odejmuje na konkretach, określa wynik; • posługuje się znakami: +, =, <, >; • tworzy zapisy graficzne do prostych zadań tekstowych; • rozwiązuje proste zadania z treścią.
<p>16) Posługuje się w zabawie i w trakcie wykonywania innych czynności pojęciami dotyczącymi następstwa czasu np. „wczoraj”, „dzisiaj”, „jutro”, „rano”, „wieczorem”, w tym nazwami pór roku, nazwami dni tygodnia i miesięcy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stosowanie wyrażeń służących do określania czasu. • Posługiwanie się nazwami dni tygodnia, pór roku i nazwą aktualnego miesiąca. • Określanie czasu trwania różnych czynności. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna następstwo dnia i nocy; • posługuje się określeniami: „teraz”, „najpierw”, „potem”, „długo”, „krótko”. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nazywa pory dnia: „rano”, „wieczór”; • zna następstwo pór roku; • nazywa aktualną porę roku. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nazywa pory dnia: „rano”, „południe”, „wieczór”; • używa określeń: „wczoraj”, „dzisiaj”, „jutro”; • wymienia pory roku; • wymienia aktualny miesiąc. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • posługuje się nazwami pór roku z zachowaniem odpowiedniej kolejności; • wymienia nazwy miesięcy; • wymienia dni tygodnia w kolejności.

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
17) Rozpoznaje modele monet i banknotów o niskich nominatach, wykorzystywanie ich w zabawach tematycznych.	<ul style="list-style-type: none"> Rozpoznawanie modeli monet i banknotów o niskich nominatach, wykorzystywanie ich w zabawach tematycznych. Rozpoznawanie polskiej waluty i najpopularniejszych walut innych krajów. 	<p>Dziecko trzyletnie: (nie dotyczy)</p> <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wie, że rodzice muszą pracować, aby zarabiać pieniądze. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wie, do czego służą pieniądze. <p>Dziecko sześcioletnie</p> <ul style="list-style-type: none"> wie, że każdy kraj ma swoją walutę; wie, jak się nazywa polska waluta; używa nazw: „banknot”, „moneta”; rozpoznaje modele monet i banknotów o niskich nominatach; wykorzystuje modele monet i banknotów podczas zabawy w sklep.
18) Posługuje się pojęciami dotyczącymi zjawisk przyrodniczych, np. „tęcza”, „deszcz”, „burza”, „opadanie liści z drzew”, „sezonowa wędrownka ptaków”, „kwitnienie drzew”, „zamarzanie wody”, dotyczącymi życia zwierząt, roślin, ludzi w środowisku przyrodniczym, korzystania z dóbr przyrody, np. grzybów, owoców, ziół.	<ul style="list-style-type: none"> Obserwacje przyrody we wszystkich porach roku: <ul style="list-style-type: none"> jesień: <ul style="list-style-type: none"> zbiory warzyw i owoców; dary lasu; nasiona niektórych drzew; zmiana koloru liści i ich opadanie; odloty ptaków; przygotowanie zwierząt i ludzi do zimy; zjawiska atmosferyczne charakterystyczne dla jesieni; długość dnia i nocy; Zima: <ul style="list-style-type: none"> zjawiska atmosferyczne; zamarzanie wody; topnienie śniegu; ubiór stosowny do pogody; warunki życia zwierząt; dokarmianie zwierząt; 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> nazywa zwierzęta i rośliny występujące w najbliższym otoczeniu (plac przedszkolny, park, las), np. „motyl”, „osa”, „biedronka”, „sikorka”, „wiewiórka”, „jarzębina”, „dąb”, „kasztanowiec”; obserwuje zmiany w przyrodzie związane z porami roku; obserwuje prace ogrodnicze w ogrodzie przedszkolnym; obserwuje uprawę roślin w kąciku przyrody, włącza się do podlewania; wie, że rośliny potrzebują wody i światła do wzrostu; zna zwierzęta hodowane w gospodarstwie; rozpoznaje i nazywa warzywa i owoce uprawiane w Polsce oraz popularne owoce południowe i cytrusy (banan, pomarańcza); rozpoznaje smak owoców i warzyw; nazywa podstawowe zjawiska atmosferyczne: „deszcz”, „śnieg”, „mróz”, „mgła”; przestrzega zakazu brania do ust nieznanymi owoców i roślin; wie, że nie wolno niszczyć przyrody, np. zrywać roślin, liści, łamać gałęzi; oszczędza wodę, zakręcając kran po umyciu rąk; zbiera eksponaty do kącika przyrody (bez niszczenia przyrody).

Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
	<p>IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka</p> <ul style="list-style-type: none"> wiosna: <ul style="list-style-type: none"> pierwsze oznaki wiosny; wiosenne kwiaty; przyłoty ptaków; kwitnienie drzew; prace w polu i ogrodzie; zakładanie gniazd przez ptaki; etapy wzrostu roślin; budowa rośliny; przemiany rozwojowe niektórych zwierząt: motyla i żaby; lato: <ul style="list-style-type: none"> temperatura; długość dnia i nocy; zboża; owoce letnie; burze i takie zachowanie się w trakcie ich występowania, które gwarantuje bezpieczeństwo. Różne środowiska przyrodnicze: łąka, las, park, charakterystyczne rośliny i zwierzęta. Prowadzenie hodowli zwierząt i upraw roślin. Zwierzęta domowe. Zwierzęta hodowlane. Prowadzenie kalendarza pogody. Ochrona roślin i zwierząt. Dbalność o przyrodę, postawy proekologiczne: oszczędzanie papieru, wody, prądu, segregacja śmieci itp. Krajobrazy różnych obszarów klimatycznych, charakterystyczne rośliny, zwierzęta. Owoce egzotyczne. Kąć przyrody. Szacunek dla przyrody. 	<p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje i nazywa charakterystyczne drzewa na podstawie wyglądu ich liści, np. „klon”, „kasztanowiec”, „dąb”; nazywa części roślin: „korzeń”, „lodyga”, „liście”, „kwiaty”, „owoce”; uprawia rośliny w kąćku przyrody; observed prace w sadzie i ogrodzie warzywnym w różnych porach roku; zna narzędzia najczęściej używane do prac w ogrodzie; wie, w jakim celu hoduje się zwierzęta; wie, czym się odżywiają zwierzęta domowe (pies, kot, chomik, królik) i jak należy się o nie troszczyć; zna wyczące ptaków związane ze zmianami pór roku (odloty, przyłoty, zakładanie gniazd, składanie jaj itd.); wie, czym się odżywiają ptaki; dokarmia ptaki zimą; wie, jakie są charakterystyczne zjawiska atmosferyczne dla poszczególnych pór roku; wie, że są rośliny i zwierzęta chronione, i rozumie, co to oznacza; oszczędnie używa wody podczas mycia rąk; uczestniczy w zbieraniu makulatury, baterii; wie, na czym polega segregacja śmieci; wie, że w lesie nie wolno śmiecić, rozpałać ognisk w miejscach niedozwolonych. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> poznaje niektóre środowiska przyrodnicze, np. park, las, łąkę; zna zwierzęta i rośliny charakterystyczne dla poszczególnych środowisk; wie, czym się odżywiają zwierzęta w naturalnym środowisku; wie, w jaki sposób zwierzęta przystosowują się do pór roku (odloty, gromadzenie zapasów, zapadanie w sen itp.); wie, w jaki sposób ludzie przygotowują się do zimy (np. robienie zapasów); wie, dlaczego zwierzęta są pożyteczne dla środowiska (zjadanie mszyc, komarów, spulchnianie gleby itd.); zna zjawiska zachodzące w przyrodzie wraz ze zmianą pór roku, np. zmiana kolorów liści, opadanie liści; wie, że drzewa dzielą się na iglaste i liściaste; prowadzi uprawy roślin w ogrodzie przedszkolnym lub w kąćku przyrody; nazywa najbardziej znane rośliny i zwierzęta chronione;

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
		<ul style="list-style-type: none"> • zauważa zależność długości dnia i nocy od pór roku; • obserwuje zmiany temperatury w kolejnych porach roku i zjawiska z tym związane, np. zamarzanie wody, topnienie śniegu; • prowadzi okresowo kalendarz pogody; • zna zjawisko obiegu wody w przyrodzie; • wie, jak się zachować w środowisku przyrodniczym, aby go nie zanieczyszczać i nie ploszyć zwierząt; • segreguje śmieci i rozumie, dlaczego należy to robić; • rozpoznaje oznaczenia pojemników na różne rodzaje śmieci.
		<p>Dziecko sześciolateknie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna sposób przystosowania się zwierząt do środowiska, w jakim żyją (kolor, budowa); • poznaje krajobrazy występujące w innych obszarach klimatycznych: pustynny, polarny, dżungla i charakterystyczne dla nich zwierzęta; • wie, które części roślin są jadalne; • wie, które części roślin rosną w ziemi i nad ziemią; • zna etapy rozwoju roślin; • zna etapy rozwoju niektórych zwierząt, np. żaby, motyla; • wymienia części drzewa: korzeń, pień, gałęzie, liście, kwiaty, owoce; • wie, jak się zachowują najbardziej znane zwierzęta wraz z nadejściem zimy; • zna nazwy zwierząt hodowlanych, dorosłych i młodych, wie, czym te zwierzęta się odżywiają i jakie jest ich znaczenie dla człowieka; • zna owoce egzotyczne; • wie, które owoce rosną w Polsce, a które są sprowadzane z innych krajów; • wie, jakie zagrożenia płyną ze strony człowieka dla przyrody: zanieczyszczenie powietrza, wody, wycinanie lasów itd.; • wie, co to jest recykling; • wie, jak może dbać o przyrodę na co dzień: oszczędzanie wody, gaszenie światła, kupowanie produktów bez zbędnych opakowań, zabieranie na zakupy toreb wielokrotnego użytku, oszczędzanie papieru; • uczestniczy w akcjach ekologicznych, np. Sprzątanie Świata, Dzień Ziemi, Dzień Drzewa.
19) Podejmuje samodzielną aktywność poznawczą, np. oglądanie książek,	<ul style="list-style-type: none"> • Poznawanie różnych źródeł wiedzy. • Przeprowadzanie eksperymentów i zabaw badawczych. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gromadzi eksponaty w kąci przyrody; • ogląda książki w kąci książek; • zadaje pytania na interesujące je tematy;

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
<p>z gospodarowanie przetrzaniem własnymi pomysłami konstrukcyjnymi, korzystanie z nowoczesnej technologii.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stawianie hipotez i poszukiwanie odpowiedzi. • Korzystanie z nowoczesnych technologii w poszukiwaniu wiedzy i do obserwacji przyrodniczych z zachowaniem zasad bezpieczeństwa i higieny zmysłów. • Poznawanie wielozmysłowe. • Zdobywanie nowej wiedzy w interakcji ze środowiskiem społeczno-przyrodniczym. 	<ul style="list-style-type: none"> • poznaje właściwości piasku, gliny i śniegu w czasie zabawy; • poznaje zjawisko zamarzania wody i topnienia lodu; • poznaje owoce i warzywa wielozmysłowe. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwuje zjawisko zachowania się różnych ciał w wodzie; • uczy się uważnego obserwowania przyrody; • wyszukuje w książkach ilustracje na temat zadany przez nauczyciela; • poznaje przyrodę w sposób wielozmysłowy (poprzez wzrok, słuch, zapach, dotyk i – gdy to możliwe – smak); • obserwuje rozwój gałęzi drzew w naturalnym środowisku i gałęzi pochodzących z przycinania krzewów – w naczyniach z wodą. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prowadzi proste doświadczenia pod kierunkiem nauczyciela, samodzielnie formułuje wnioski; • poznaje cechy różnych minerałów, w tym węgla i soli; • formułuje hipotezy i weryfikuje je poprzez doświadczenia; • wysiewa nasiona i obserwuje ich wzrost w kąciku przyrody; • poznaje różne źródła wiedzy: samodzielne doświadczenia, książki, specjaliści, internet.
<p>20) Wskazuje zawody wykonywane przez rodziców i osoby z najbliższego</p>		<p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bawi się w teatrzyk cieni; • puszcza „zajaczki” za pomocą lusterka; • prowadzi samodzielne obserwacje przyrodnicze oraz eksperymenty, poznając właściwości ciał (tonięcie, rozpuszczalność, pływanie); • poznaje właściwości różnych materiałów: metalu, plastiku, papieru, drewna; • poznaje właściwości magnesu; • poznaje poprzez eksperymentowanie cechy wiatru (siła, kierunek) oraz rozumie zagrożenie i korzyści z nim związane; • prowadzi uprawę roślin cebulkowych w kąciku przyrody lub uprawę w ogródku przedszkolnym; • zdobywa doświadczenia kulinarne (pieczenie pierników, wykonanie pasty jajecznej, sałatki itd.); • wie, jakie niebezpieczeństwa wiążą się z niewłaściwym korzystaniem z internetu i urządzeń technologicznych. <p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwuje pracę ludzi różnych zawodów, np. nauczyciela, pani woźnej, pani kucharki, pracownika gospodarczego, kierowcy, lekarza, pielęgniarki, spotykanych w sytuacjach życia codziennego; • odgrywa różne role zawodowe w zabawie; • wie, do czego służą narzędzia i przedmioty używane w codziennych pracach w gospodarstwie domowym.

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
<p>otoczenia, wyjaśnia, czym zajmuje się osoba wykonująca dany zawód.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Atrybuty osób wykonujących określony zawód: strój, narzędzia. Rozpoznawanie własnych predyspozycji, zainteresowań. Spotkania z przedstawicielami różnych zawodów. Szacunek dla pracy innych osób. 	<p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> interesuje się pracą zawodową rodziców; obserwuje pracę ludzi różnych zawodów w najbliższym otoczeniu podczas wycieczek do punktów usługowych, np. sklepu, apteki, zakładu krawieckiego; poznaje narzędzia, ubiór charakterystyczny dla najbardziej znanych zawodów; podaje nazwy zawodów wykonywanych przez osoby w jego najbliższym otoczeniu; zna nazwy niektórych zawodów, które wzbudziły jego zainteresowanie; poszerza zakres zawodów odgrywanych w zabawie. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wie, jaki zawód wykonują rodzice; wie, że każdy zawód jest potrzebny; szanuje pracę innych osób (dba o porządek, wykonuje prace użyteczne w ogrodzie i sali); nazywa zawody związane z powstawaniem produktów codziennego użytku, z usługami, z których korzysta, z działalnością twórców kultury itp.; potrafi połączyć dany zawód z akcesoriami i narzędziami potrzebnymi osobom, które go wykonują. <p>Dziecko sześcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> zna nazwy różnorodnych zawodów, wie, na czym polega praca osób je wykonujących; potrafi wskazać charakterystyczne cechy, umiejętności osób wykonujących dany zawód; opowiada, kim chciałoby zostać; łączy swoje zainteresowania z zawodem z nimi związanym.
<p>2) Rozumie bardzo proste polecenia w języku obcym nowożytnym i reaguje na nie; uczestniczy w zabawach, np. muzycznych, ruchowych, plastycznych, konstrukcyjnych, teatralnych; używa wyrazów i zwrotów mających znaczenie dla danej zabawy</p>	<ul style="list-style-type: none"> Sluchanie piosenek, rymowanek, prostych utworów literackich w języku obcym. Rozumienie poleceń wydawanych w języku obcym, reagowanie na nie. Zabawy ruchowe, muzyczne, plastyczne prowadzone w języku obcym. Śpiewanie piosenek w języku obcym i ilustrowanie ich ruchem. Używanie w zabawie prostych słów i zwrotów w języku obcym. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ślucha poleceń nauczyciela w języku obcym; powtarza pojedyncze słowa w trakcie zabaw; włącza się do powtarzania słów, słuchając piosenek. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozumie proste polecenia w języku obcym, np. „usiądź”, „wstań”; śpiewa fragmenty piosenek w języku obcym; powtarza niektóre słowa ilustrowane obrazkami; bierze udział w zabawach w języku obcym (plastycznych, ruchowych, muzycznych). <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozumie coraz więcej poleceń w języku obcym i na nie reaguje; recytuje proste wierszyki i rymowanki w języku obcym;

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
<p>lub innych podejmowanych czynności; powtarza rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki w grupie; rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych, gdy są wspierane np. obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • bierze udział w zabawach ruchowych w języku obcym; • włącza się do śpiewania fragmentów piosenki w języku obcym; • ilustruje piosenki ruchem. <p>Dziecko sześciolateknie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • reaguje na proste polecenia w języku obcym; • recytuje krótkie wiersze w języku obcym; • śpiewa krótkie piosenki w języku obcym; • zna niektóre słowa w języku obcym, np. nazwy kolorów, niektórych warzyw, owoców, zwierząt; • rozumie proste historyjki opowiedane w języku obcym, ilustrowane obrazkami.
<p>2) Reaguje na proste polecenie w języku mniejszości narodowej lub etnicznej, używa zwrotów i zwrotów mających znaczenie w zabawie i innych podejmowanych czynnościach; powtarza rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki; rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych, wspieranych np. obrazkami, rekwizytem, gestem;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Słuchanie nauczyciela, piosenek, rymowanek, prostych utworów literackich w języku mniejszości. • Rozumienie poleceń wydawanych w języku mniejszości etnicznej, reagowanie na nie. • Zabawy ruchowe, muzyczne, plastyczne prowadzone w języku mniejszości etnicznej. • Śpiewanie piosenek w języku mniejszości etnicznej i ilustrowanie ich ruchem. • Używanie prostych słów i zwrotów w zabawie. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • słucha poleceń nauczyciela w języku mniejszości etnicznej; • powtarza pojedyncze słowa w tym języku podczas zabaw; • włącza się do powtarzania słów w czasie słuchania piosenek danej mniejszości etnicznej. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozumie proste polecenia w języku mniejszości etnicznej; • śpiewa fragmenty piosenek w tym języku; • powtarza niektóre słowa ilustrowane obrazkami; • bierze udział w zabawach w języku mniejszości etnicznej (plastycznych, ruchowych, muzycznych); • obserwuje kultywowanie tradycji mniejszości etnicznej. <p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozumie coraz więcej poleceń w języku mniejszości i na nie reaguje; • recytuje proste wierszyki i rymowanki w tym języku; • bierze udział w zabawach ruchowych w języku mniejszości etnicznej; • ilustruje piosenki ruchem; • poznaje kulturę mniejszości etnicznej.

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka		
Osiągnięcia dziecka	Treści edukacyjne	Cele szczegółowe
zna godło (symbol) swojej wspólnoty narodowej lub etnicznej.		<p>Dziecko sześciolateknie:</p> <ul style="list-style-type: none"> reaguje na proste polecenia w języku mniejszości etnicznej; recytuje krótkie wiersze i rymowanki w tym języku; śpiewa krótkie piosenki w języku mniejszości etnicznej; zna niektóre słowa w języku mniejszości etnicznej; rozumie proste historyjki opowiedane w tym języku, ilustrowane obrazkami.
23) Reaguje na proste polecenie w języku regionalnym – kaszubskim, używa wyrazów i zwrotów mających znaczenie w zabawie i innych podejmowanych czynnościach: powtarza rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki; rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych, wspieranych np. obrazkiem, rekwizytem, gestem, zna godło (symbol) swojej wspólnoty regionalnej – kaszubskiej.	<ul style="list-style-type: none"> Sluchanie piosenek, rymowanek, prostych utworów literackich w języku kaszubskim. Rozumienie poleceń wydawanych w języku kaszubskim, reagowanie na nie. Zabawy ruchowe, muzyczne, plastyczne prowadzone w języku kaszubskim. Śpiewanie piosenek w języku kaszubskim i ilustrowanie ich ruchem. Używanie prostych słów i zwrotów w zabawie. 	<p>Dziecko trzyletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> śłucha poleceń nauczyciela w języku kaszubskim; powtarza pojedyncze słowa w tym języku w trakcie zabaw; włącza się do powtarzania słów w czasie słuchania piosenek w języku kaszubskim. <p>Dziecko czteroletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozumie proste polecenia w języku kaszubskim; śpiewa fragmenty piosenek w tym języku; powtarza niektóre słowa ilustrowane obrazkiem; bierze udział w zabawach w języku kaszubskim (plastycznych, ruchowych, muzycznych); obserwuje kultywowanie tradycji kaszubskich.
		<p>Dziecko pięcioletnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozumie coraz więcej poleceń w języku kaszubskim i na nie reaguje; recytuje proste wierszyki i rymowanki w języku kaszubskim; bierze udział w zabawach ruchowych w tym języku; ilustruje piosenki ruchem; poznaje kulturę kaszubską.
		<p>Dziecko sześciolateknie:</p> <ul style="list-style-type: none"> reaguje na proste polecenia w języku kaszubskim; recytuje krótkie wiersze i rymowanki w tym języku; śpiewa krótkie piosenki w języku kaszubskim; zna niektóre słowa w języku kaszubskim; rozumie proste historyjki opowiedane w języku kaszubskim, ilustrowane obrazkami.